

Τα σώματά μας δεν μπαίνουν σε διαβούλευση

Της Ελένης Αναστασιάδου

Στη συνέντευξή της στο OPEN, η Μαρία Καρυστιανού χαρακτήρισε το ζήτημα των αμβλώσεων «θέμα δημόσιας διαβούλευσης», επιχειρώντας να τοποθετηθεί ανάμεσα στο δικαίωμα της γυναίκας και σε μια υποτιθέμενη «ηθική αμφισημία». Ενώ ξεκίνησε δηλώνοντας ότι «σέβομαι την ελεύθερη βούληση, είναι σημαντική και κατοχυρωμένη», στη συνέχεια μετέφερε το κέντρο βάρους από το ατομικό δικαίωμα στη συλλογική απόφαση, προτείνοντας να «αποφασίσει η κοινωνία τι θα ήθελε να γίνει». Η ίδια αναγνώρισε ότι «το θέμα αφορά τα δικαιώματα της γυναίκας, δικό της είναι το θέμα», ωστόσο έσπευσε να εισάγει έναν δεύτερο πόλο, μιλώντας για «δικαιώματα του εμβρύου», δηλώνοντας μάλιστα πως «ως παιδίατρος διχάζομαι». Η τοποθέτηση αυτή κορυφώθηκε με τη φράση ότι «από τη στιγμή που ξεκινά να χτυπάει η καρδιά στους τρεις μήνες, θεωρείται μια ζωή που έχει δημιουργηθεί», μεταφέροντας στο δημόσιο πεδίο έναν βιολογικό και ηθικό ισχυρισμό που χρησιμοποιείται διαχρονικά από αντιδραστικές και αντιφεμινιστικές αφηγήσεις διεθνώς.

Παρότι αναγνώρισε ρητά ότι οι αμβλώσεις είναι νόμιμες, η Καρυστιανού επέμεινε ότι το ζήτημα δεν είναι νομικό αλλά «ηθικό», υποστηρίζοντας πως μέσω της δημόσιας διαβούλευσης «θα είναι πιο δημοκρατικό» να αποφασιστεί, αφού –όπως είπε– «μιλάμε για μια ζωή που μόλις γεννάται». Ακόμη και όταν επιχείρησε να αμβλύνει τη θέση της, δηλώνοντας ότι «κατανοεί πλήρως το δικαίωμα της γυναίκας να αποφασίσει αν θέλει την τεκνοποίηση ή όχι», το πλαίσιο είχε ήδη μετατοπιστεί: **από το αδιαπραγμάτευτο δικαίωμα στην αυτοδιάθεση του σώματος, σε ένα πεδίο συλλογικής κρίσης πάνω στα σώματα και τις ζωές των γυναικών.**

Συμπερασματικά, η ίδια γενίκευσε τη θέση της, λέγοντας ότι «θέματα που αφορούν το πώς λειτουργεί η κοινωνία μας μπορούν να λύνονται με δημόσια διαβούλευση», επιχειρώντας να αποσυνδέσει τη δήλωση από τις αμβλώσεις ειδικά. Ωστόσο, το αποτύπωμα παραμένει: η εισαγωγή της ιδέας ότι θεμελιώδη αναπαραγωγικά δικαιώματα μπορούν να τίθενται υπό κοινωνική διαπραγμάτευση. Μάλιστα, στο ίδιο πνεύμα «υπέρβασης των ταμπελών», η Καρυστιανού δήλωσε ότι οι διαχωρισμοί Δεξιάς–Αριστεράς ανήκουν στο παλιό πολιτικό σύστημα, υποστηρίζοντας ότι στο κίνημά της χωρούν «όλοι εκτός από τα πολύ άκρα». Επικαλέστηκε αξίες όπως «δικαιοσύνη, διαφάνεια, λογοδοσία», παρουσιάζοντάς τες ως ιδεολογικά ουδέτερες, αποκομμένες από κοινωνικές και ιστορικές συγκρούσεις.

Οι αμβλώσεις δεν είναι θέμα διαβούλευσης – είναι ζήτημα αυτοδιάθεσης: Οι μήτρες μας δεν ανήκουν στο κράτος ούτε στην κοινωνία

Η άμβλωση δεν είναι ηθικό δίλημμα προς κοινωνική επίλυση. Δεν είναι ηθικό σταυρόλεξο, ούτε πεδίο δημοκρατικής «ζύμωσης». Είναι θεμελιώδες αναπαραγωγικό δικαίωμα, άρρηκτα δεμένο με την αυτοδιάθεση του σώματος των γυναικών και των θηλυκοτήτων. Και κάθε φορά που παρουσιάζεται ως «αμφιλεγόμενο θέμα» ή «δίλημμα που πρέπει να αποφασίσει η κοινωνία», αυτό που πραγματικά συμβαίνει είναι η πολιτική αμφισβήτηση ενός κατακτημένου δικαιώματος. Κάθε απόπειρα μετατόπισης της συζήτησης από το δικαίωμα στη «δημόσια διαβούλευση» δεν είναι ουδέτερη· **είναι βαθιά πολιτική και επικίνδυνη**. Όταν τίθεται το ερώτημα αν «η κοινωνία» πρέπει να αποφασίσει για τις αμβλώσεις, στην πραγματικότητα τίθεται το ερώτημα ποιος έχει εξουσία πάνω στο σώμα των γυναικών. Και η ιστορία μάς έχει δώσει ξεκάθαρη απάντηση: κάθε φορά που το σώμα της γυναίκας αποσπάται από την ίδια και παραδίδεται σε συλλογικές, ηθικές ή κρατικές κρίσεις,

το αποτέλεσμα είναι έλεγχος, καταστολή και βία.

Η επίκληση του «ηθικού ζητήματος» και των «δικαιωμάτων του εμβρύου» δεν είναι νέα. Αποτελεί διαχρονικό εργαλείο πατριαρχικών και συντηρητικών αφηγήσεων που επιχειρούν να εξισώσουν ένα έμβρυο με μια γυναίκα που ζει, εργάζεται, επιβιώνει, φροντίζει, κινδυνεύει. Η σύγκρουση που παρουσιάζεται ως «διχασμός» είναι κατασκευασμένη: από τη μία πλευρά υπάρχει ένα υποκείμενο με πλήρη κοινωνική, σωματική και πολιτική υπόσταση· από την άλλη, μια δυνητικότητα που δεν μπορεί να υπάρξει έξω από το σώμα της γυναίκας.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν μπαίνουν σε δημοψήφισμα, ούτε σε δημόσια διαβούλευση. Δεν ρωτάμε την κοινωνία αν οι γυναίκες έχουν δικαίωμα να μην γεννήσουν. Όπως δεν ρωτάμε αν έχουν δικαίωμα να ψηφίζουν, να εργάζονται ή να ζουν χωρίς βία. Επιπλέον, η συζήτηση για τις αμβλώσεις δεν γίνεται ποτέ σε κοινωνικό κενό. Σε έναν κόσμο ανισότητας, φτώχειας, έμφυλης βίας και υποβάθμισης της δημόσιας υγείας, ο περιορισμός ή η αμφισβήτηση της άμβλωσης πλήττει πρωτίστως τις πιο ευάλωτες: τις φτωχές γυναίκες, τις μετανάστριες, τις ανήλικες, τις εργαζόμενες χωρίς πρόσβαση σε ιδιωτικές δομές. Όπου οι αμβλώσεις ποινικοποιούνται ή «ηθικοποιούνται», δεν εξαφανίζονται – απλώς γίνονται επικίνδυνες και ταξικά άνισες. Και φυσικά η επίκληση της επιστήμης ή της ιατρικής ιδιότητας δεν αλλάζει αυτό το πολιτικό γεγονός. Η επιστήμη δεν είναι υπεράνω κοινωνικών σχέσεων εξουσίας, ούτε μπορεί να χρησιμοποιείται επιλεκτικά για να «ντύσει» με κύρος παλιές πατριαρχικές ιδέες. Το πότε «χτυπάει μια καρδιά» δεν απαντά στο ερώτημα ποιος αποφασίζει για ένα σώμα.

Αμβλώσεις, τρανς σώματα, μετανάστριες και η πατριαρχική αντεπίθεση

Η άμβλωση δεν είναι μεμονωμένο ζήτημα. Δεν αφορά μόνο «τις γυναίκες» με στενό, βιολογικό τρόπο. Είναι κομμάτι ενός

ευρύτερου πεδίου αναπαραγωγικών δικαιωμάτων που βρίσκεται σήμερα στο στόχαστρο διεθνώς: ποιος γεννά, ποιος δεν γεννά, ποιος αποφασίζει για το σώμα του, ποιος θεωρείται «νόμιμο» σώμα. Όταν οι αμβλώσεις βαφτίζονται «θέμα δημόσιας διαβούλευσης», δεν αμφισβητείται απλώς ένα δικαίωμα. Ανοίγει ο δρόμος για τη συνολική πειθάρχηση των σωμάτων που δεν χωρούν στην πατριαρχική, ετεροκανονική και εθνική κανονικότητα. Και αυτός ο δρόμος είναι ήδη χαραγμένος διεθνώς.

Στις ΗΠΑ, η κατάργηση του Roe v. Wade συνοδεύτηκε από παράλληλες επιθέσεις στα τρανς άτομα: απαγορεύσεις στην τρανς υγειονομική φροντίδα, ποινικοποίηση της έμφυλης έκφρασης, αποκλεισμός τρανς ατόμων από δημόσιους χώρους. Στην Πολωνία και την Ουγγαρία, ο έλεγχος των αμβλώσεων συνδέθηκε άμεσα με την κρατική προώθηση της «παραδοσιακής οικογένειας» και τη συστηματική στοχοποίηση ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Στην Ιταλία, η πρακτική κατάργηση της άμβλωσης μέσω της «αντίρρησης συνείδησης» συνυπάρχει με τρανσφοβική ρητορική και θεσμικό αποκλεισμό. Το μοτίβο είναι ξεκάθαρο: **όταν το κράτος διεκδικεί έλεγχο πάνω στην αναπαραγωγή, διεκδικεί ταυτόχρονα έλεγχο πάνω στο φύλο.** Γι' αυτό και η φράση «να αποφασίσει η κοινωνία» δεν είναι ουδέτερη. Η «κοινωνία» που καλείται να αποφασίσει είναι δομημένη πάνω σε ανισότητες φύλου, τάξης, φυλής και σεξουαλικότητας. Είναι η ίδια κοινωνία που ιστορικά αποφάσιζε ότι οι γυναίκες δεν έχουν λόγο, ότι τα τρανς άτομα δεν υπάρχουν, ότι κάποια σώματα είναι αναλώσιμα. Τα αναπαραγωγικά δικαιώματα δεν αφορούν μόνο την άμβλωση. Αφορούν το δικαίωμα να μη γεννήσεις, το δικαίωμα να γεννήσεις με ασφάλεια, το δικαίωμα πρόσβασης σε ορμονοθεραπείες και υγειονομική φροντίδα, το δικαίωμα στην υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, το δικαίωμα στην οικογένεια πέρα από πατριαρχικά και ετεροκανονικά πρότυπα.

Η ίδια πατριαρχική λογική που θέλει να ελέγξει την αναπαραγωγή των γυναικών, θέλει να ελέγξει και ποια σώματα «αξίζουν» να γεννούν και ποια όχι. Οι μετανάστριες και οι προσφύγισες αντιμετωπίζονται ταυτόχρονα ως υπερβολικά γόνιμες και ως

ανεπιθύμητες μητέρες: από τη μία στιγματίζονται για τις γεννήσεις τους, από την άλλη στερούνται πρόσβασης σε αντισύλληψη, άμβλωση και υγειονομική φροντίδα. Πρόκειται για καθαρή βιοπολιτική διαχείριση ζώων. Η επίκληση των «δικαιωμάτων του εμβρύου» λειτουργεί εδώ ως εργαλείο πολλαπλού αποκλεισμού. Δεν ελέγχει μόνο τα γυναικεία σώματα, αλλά και τα σώματα των μεταναστριών και των προσφυγισσών που θεωρούνται απειλή.

Δεν πρέπει να παραληφθεί το γεγονός πως η επίθεση στις αμβλώσεις συνδέεται άμεσα και με την επίθεση στα τρανς δικαιώματα. Στις ίδιες χώρες που περιορίζεται η άμβλωση, περιορίζεται η τρανς υγειονομική φροντίδα, ποινικοποιείται η έμφυλη έκφραση, ενισχύεται η ρητορική της «φυσικής οικογένειας» και της εθνικής αναπαραγωγής. Όταν το κράτος θέλει να ελέγξει τη γέννα, θέλει ταυτόχρονα να ελέγξει το φύλο, τη σεξουαλικότητα και τη μετανάστευση. Δεν υπάρχει «ουδέτερη κοινωνία» που θα αποφασίσει δίκαια. Υπάρχει μια κοινωνία δομημένη πάνω σε πατριαρχία, ρατσισμό και ταξική εκμετάλλευση. Και σε αυτή την κοινωνία, η «δημόσια διαβούλευση» για τις αμβλώσεις σημαίνει πάντα ότι κάποιιοι αποφασίζουν πάνω στα σώματα άλλων.

Τα σώματά μας δεν τίθενται σε διαβούλευση. Η ζωή μας δεν είναι αντικείμενο κοινωνικής ψήφου. Η ρητορική της «δημόσιας διαβούλευσης» δεν είναι αθώα. Είναι ο πρώτος κρίκος μιας αλυσίδας που έχουμε δει ξανά και ξανά διεθνώς: πρώτα τίθεται το δικαίωμα υπό συζήτηση, μετά «ηθικοποιείται», στη συνέχεια περιορίζεται, και τελικά αφαιρείται. Δεν πρόκειται για θεωρία – πρόκειται για εμπειρικό γεγονός. Κάθε φορά που η άμβλωση βαφτίζεται «θέμα δημόσιας διαβούλευσης», κάθε φορά που παρουσιάζεται ως ηθικό δίλημμα ή κοινωνικός «διχασμός», αυτό που προετοιμάζεται δεν είναι διάλογος – είναι περιορισμός. Είναι το γνώριμο πρώτο βήμα για να τεθούν υπό αμφισβήτηση δικαιώματα που κατακτήθηκαν με αγώνες, ώστε να αφαιρεθούν όταν οι συνθήκες το επιτρέψουν.

Η άμβλωση δεν είναι άποψη. Δεν είναι φιλοσοφική συζήτηση.

Είναι αναπαραγωγικό δικαίωμα και αφορά άμεσα το ποιος έχει εξουσία πάνω στο σώμα. Και όταν αυτή η εξουσία αφαιρείται από το ίδιο το υποκείμενο και παραδίδεται στην «κοινωνία», το κράτος ή την ηθική πλειοψηφία, τότε μιλάμε για έλεγχο, πειθάρχηση και βία. Το μοτίβο είναι παγκόσμιο και βαθιά ταξικό: όπου περιορίζεται η άμβλωση, αυξάνεται η βία απέναντι στις πιο αδύναμες. Όλα αυτά σήμερα δέχονται επίθεση ταυτόχρονα. Και δεν είναι τυχαίο. Όταν η άμβλωση παρουσιάζεται ως «ηθικό πρόβλημα», κρύβεται το πραγματικό διακύβευμα: ποια σώματα έχουν αξία και ποια όχι. Ποια ζωή προστατεύεται και ποια θυσιάζεται. Οι περιορισμοί στις αμβλώσεις, όπως και οι περιορισμοί στα τρανς δικαιώματα, δεν πλήττουν «όλους το ίδιο». Πλήττουν πρώτα και περισσότερο τις φτωχές γυναίκες, τις μετανάστριες, τις τρανς και non-binary θηλυκότητες, όσους και όσες βρίσκονται ήδη στο περιθώριο.

Το αίτημα είναι σαφές: ελεύθερες, ασφαλείς και δωρεάν αμβλώσεις για όλες, χωρίς όρους, χωρίς ηθικές επιτροπές, χωρίς κοινωνικούς κηδεμόνες. Όχι γιατί η άμβλωση είναι εύκολη ή ανώδυνη απόφαση, αλλά ακριβώς επειδή είναι σοβαρή, προσωπική και αφορά τη ζωή μιας γυναίκας – όχι μια αφηρημένη ηθική κοινότητα. Κάθε λόγος που παρουσιάζει την άμβλωση ως «αμφιλεγόμενο ζήτημα» ανοίγει ρωγμές σε ένα δικαίωμα που κατακτήθηκε με αγώνες. Και αυτές οι ρωγμές δεν είναι θεωρητικές. Σε όλο τον κόσμο βλέπουμε πού οδηγεί αυτός ο δρόμος. Γι' αυτό και η απάντηση δεν μπορεί να είναι χλιαρή ή συμψηφιστική.

Κάθε επιλογή μας είναι αντίσταση, κάθε δικαίωμα μας κατάκτηση

Δεν υπάρχει «μέση θέση» ανάμεσα στην αυτοδιάθεση και τον έλεγχο. Δεν υπάρχει «δημοκρατική συζήτηση» πάνω στα σώματα των άλλων. Η θέση είναι μία και ενιαία: Τα σώματά μας μάς ανήκουν. Η αναπαραγωγή δεν είναι κρατικό εργαλείο. Ελεύθερες, ασφαλείς και δωρεάν αμβλώσεις για όλες. Πλήρης πρόσβαση σε αναπαραγωγική και τρανς υγειονομική φροντίδα. Χωρίς όρους,

χωρίς επιτροπές, χωρίς κοινωνικούς κηδεμόνες. Γιατί όποτε αρχίζουν να «συζητούν» τα δικαιώματά μας, είναι επειδή ετοιμάζονται να τα πάρουν πίσω.

Δεν θα αφήσουμε κανέναν να αποφασίσει για τα σώματά μας. Κάθε επιλογή μας είναι αντίσταση, κάθε δικαίωμά μας κατάκτηση. Όλες μαζί σηκώνουμε τη φωνή μας: **το σώμα μας, η ζωή μας, η αυτοδιάθεσή μας δεν μπαίνουν σε διαβούλευση. Και δεν θα τα παραδώσουμε ποτέ.**